

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ НАВИЧОК САМОКОНТРОЛЮ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

У статті здійснено аналіз сутності поняття «самоконтроль». Наводяться результати діагностики сформованості самоконтролю здобувачів початкової освіти на констатувальному етапі.

Ключові слова: самоконтроль, здобувачі початкової освіти, констатувальний експеримент, діагностика рівнів сформованості.

The article analyzes the essence of the concept of "self-control". The results of diagnostics of the formation of self-control of primary school students at the ascertaining stage are given.

Key words: self-control, applicants for primary education, ascertaining experiment, diagnostics of levels of formation.

На сьогоднішній день формування самоконтролю - один із найважливіших факторів, що забезпечують самостійну діяльність і є однією з необхідних умов досягнення результатів, що пред'являються до здобувачів освіти Нової української школи відповідно Державному стандарту початкової освіти.

Дія самоконтролю, що входить до складу регулятивних універсальних навчальних дій, будучи однією з форм прояву самоврядування власними діями, являє собою своєрідний інструмент самостійного перекладу молодшим школярем поставлених цілей у реальні та ефективні результати навчальної діяльності, що в свою чергу є одним із показників прояви суб'єктної позиції учня.

Проблема формування самоконтролю в освітньому процесі в останні десятиріччя стало предметом дослідження педагогів та психологів: Ю. Бабанського, О. Зак, Е. Зеєр, А. Петровського, О. Линди, О. Малихіної, Г. Костюк та інших.

Різні погляди науковців до визначення сутності поняття «самоконтроль» дають змогу зіставити, узагальнити і розглядати досліджуваний феномен у складі самостійної роботи дітей, яка стимулює їх до уважного виконання навчальних завдань, дозволяє усувати допущені помилки, усвідомлювати зміст навчального матеріалу, давати об'єктивну самооцінку результатам виконаної роботи; як засіб підвищення ефективності навчального процесу взагалі та успішності навчально-пізнавальної діяльності школярів; як оцінювальні вміння, сформовані в певній діяльності учнів.

Головна мета, відповідно якої формуємо самоконтроль у здобувачів освіти, полягає у тому, щоб запобігти або виявити у роботі помилки.

Дослідно-експериментальна робота з формування самоконтролю на уроках математики в початковій школі засобами наочності була організована на базі Комунального закладу освіти «Середня загальноосвітня школа № 69» Дніпровської міської ради у 4 «А» і 4 «Б» класах. У дослідженні брали участь здобувачі освіти молодшого шкільного віку у кількості 58 осіб. Метою констатувального етапу було виявити рівень сформованості у досліджуваних первинних навичок самоконтролю. З цієї метою була розроблена система критеріїв та показників сформованості досліджуваного феномена.

На констатуючому етапі використовувалася діагностика, що дозволяла визначити рівні розвитку уваги і самоконтролю у здобувачів освіти 4 класу. З цієї метою використали тест П. Гальперіна і С. Кабільницької «Проба на увагу» [1, с.88], бо в їх

дослідженнях було доведено, що сензитивним періодом для формування і розвитку уваги дитини можна вважати 3 клас. У цьому віці діти вже володіють навичками навчальної діяльності, а помилки через неувагу ще не набули узагальненого характеру. Необхідно підкреслити, що самоконтроль не реалізується без уваги, а без самоконтролю увага буде більш розсіяною і абстрактною, тому вони розглядаються разом. Суть цієї діагностики полягала в знаходженні учнем помилок у запропонованому йому тексті. Тест містив завдання з 10 помилками.

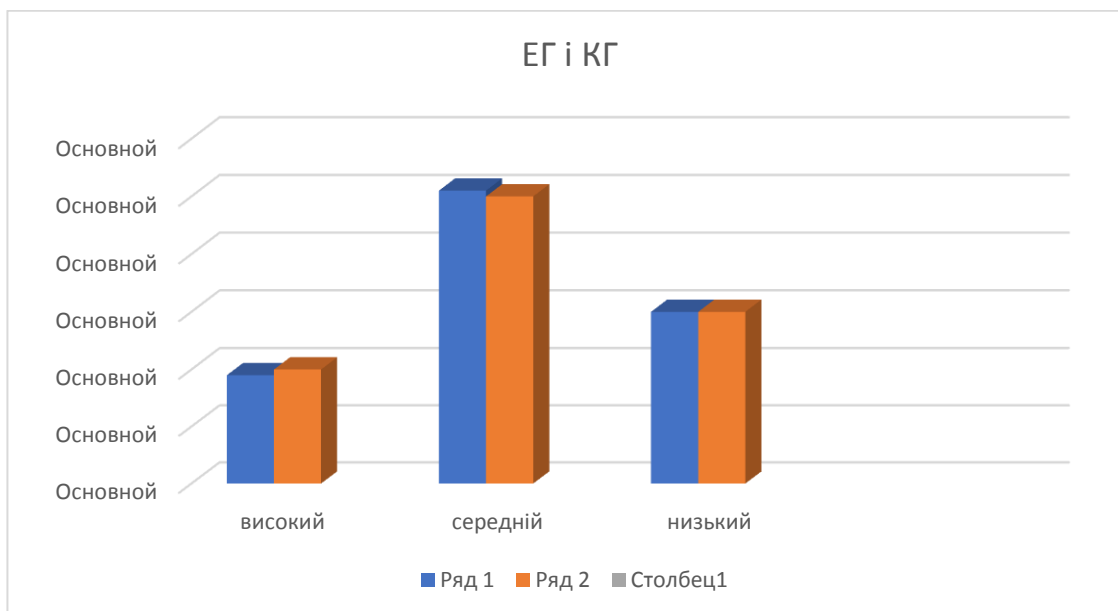


Рис. 1. Результати діагностики рівня сформованості уваги на констатувальному етапі

Підрахувавши кількість пропущених помилок, визначили рівні сформованості уваги:

- 0-2 - вищий рівень уваги;
- 3-4 - середній рівень уваги;
- більше 5 - низький рівень уваги.

На констатувальному етапі ми з'ясували, що – 19% мають високий рівень, 51% - середній рівень сформованості уваги і самоконтролю, у 30% учнів - низький рівень (рис.1). Результати діагностики свідчать про майже однакові результати і в контрольній, і експериментальній групах.

Далі діагностика проводилася за допомогою анкетування з метою виявлення: чи здійснюють учні самоперевірку; які прийоми використовують школярі для цього; чи вважають самоперевірку обов'язковою; чи існує у них потреба в знайомстві з іншими прийомами самоперевірки. Дітям необхідно було вибрати один варіант відповіді серед запропонованих.

Анкетування показало, що учні бажають знати й інші прийоми перевірки, щоб не допускати помилок, тому потрібна робота з організації додаткового навчання прийомам самоперевірки. На питання чи перевіряють результати обчислення значення виразів, 31% відповіли - «так». «Ні» відповіли 5%, «іноді» - 64% учнів. Серед прийомів самоперевірки учні вказали прийом обчислення двічі 38,5%, зворотна дія - 7%, мікро- калькулятор – 45,5%, перевірку батьками (братом, сестрою) - 45,5%, іншим способом - 1%. Результат дозволяє констатувати, що учні не володіють раціональними прийомами самоперевірки і самоконтролю, як правило, переважає зовнішній контроль з боку батьків, але учні бажають ознайомитися з різними способами самоперевірки. Таким чином, можна зробити

висновок, що рівень сформованості самоконтролю у молодших школярів у більшості учнів контрольної групи знаходиться на середньому рівні.

Дані констатуючого етапу дослідження підтвердили необхідність здійснення цілеспрямованої педагогічної роботи з організації формування навичок самоконтролю молодших школярів на уроках математики.

Перспективи подальшої роботи вважаємо у доцільності проведення формувального експерименту, метою якого є організація цілеспрямованої роботи з формування в учнів 4 класу навичок самоконтролю на уроках математики за допомогою наочних посібників. Ми вважаємо, що використання наочності для ефективності формування самоконтролю здобувачів початкової освіти на уроках математики сприятиме підвищенню їх інтересу до вивчення предмету, сформується адекватна реакція на оцінку своєї діяльності з боку педагога, що позитивно вплине на міцність запам'ятовування навчального матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Асмолов А.Г., Г.В. Бурменская. Как проектировать универсальные учебные действия в начальной школе. От действия к мысли [Текст]: учеб. пособие. М.: Просвещение. 2008. 151с.

Рекомендує до друку науковий керівник доцент Раєвська І.М.